

2 pav. XVI a. plokštinio koklio fragmentas. D. Jazbutytės nuotr.

Fig. 2. A fragment of a 16th-century panel stove tile (Blattkachel).

0 3 cm

12 m² plotas bei inventorinta 18 vienetų XVI–XVIII a. archeologinių radinių.

Perkasos 1 ŠR dalyje 20–50 cm gylyje aptiktas anksčiau čia stovėjusio pastato pamatas (1 pav.). Išlikusi dalis yra apie 5,8 m ilgio. Pamatas sukrautas iš raudono molio plytų, rištų kalkiniu skiediniu, jis atitinka greta stovinčio pastato sienos orientaciją. Tai patvirtina prieš tyrimus iškeltą prielaidą, kad sklype stovintis pastatas statytas ant buvusios oficinos pamatų. Sluoksniuose virš pamato aptikta permaišytų (XVI?) XVII–XX a. datuojamų radinių: kaltinė vinis, buitinės keramikos, stiklinio butelio fragmentai. Greta pamato aptiktas išskirtinis radinys – XVI a. plokštinio koklio šukė (2 pav.).

Už mūro, ties perkasos centru atidengtas netašytų nuo 13x10x7 cm iki 20x14x9 cm dydžio lauko akmenų netvarkingas paviršius. Pagal vaizdą tai galėtų būti pasklidusio grindinio liekanos arba nuvirtusio pastato pamato dalis. Tiriant jie neardyti, tik užfiksuoti.

Tirtame šurfe po velėna iki 1,5 m gylio fiksuoti permaišyti kultūriniai sluoksniai su XVII–XX a. datuojamais radiniais: keramikos, koklių fragmentais. Giliau fiksuotas tamsesnės juodos spalvos žemės sluoksnis, po kuriuo pasirodė įžemis – gelsvas smėlis.

The 2016 Field Evaluation of the Monastery Officina in Kražiai

In 2016, an evaluation was conducted on the plot at Kolegijos St. 3, Kražiai, in order to more precisely locate the monastery's former 18th-century officina building. During it, a 17th–18th-century foundation (Fig. 1), which corresponds with the monastery's officina location known from historical plans, was discovered. 16th–20th-century finds were discovered in the vicinity of the foundation (Fig. 2).

Vida Kliaugaitė

Simno Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčios šventorius

2017 m. Simno Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčios (UK 852) (Alytaus r., Simno sen.) parapija pradėjo statyti taką bažnyčios šventoriuje neatlikusi būtinųjų archeologinių tyrimų. Mechanizuotai šalinant velėną ir esamas dangas, buvo atidengti žmonių kaulai iš suardytų palaidojimų. Tako įrengimo darbai buvo sustabdyti ir gegužės–liepos mėnesiais atlikti tyrimai.

Gynybinių elementų turinti Simno bažnyčia pradėta statyti 1520 m. Statybos ir gausių rekonstrukcijų darbai truko kelis šimtmečius, tačiau ankstyvojo renesanso bruožų išliko. Tai seniausias Sūduvoje esantis architektūros paminklas. Bažnyčios rūsiuose ir šventoriuje mirusieji laidoti iki pat 1858 m., kai miesto kapinėms buvo išskirtas sklypas netoli bažnyčios, vadinamoje „dvarciškėje", kitame Dovinės (Spernios) upės krante.

Simno Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčios šventoriuje archeologiniai tyrimai vykdyti tik 1992 m. Vadovaujant D. Baliliūnaitei nustatyta, kad bažnyčios pamatai įkasti į 1,6–2,1 m gylį, kultūriniai sluoksniai supiltiniai, datuojami XVI–XX a. Aptikti 8 kapai, 3 iš jų datuoti XVII a. pabaiga (*ATL 1992 ir 1993 metais*, 1994, p. 208–210).

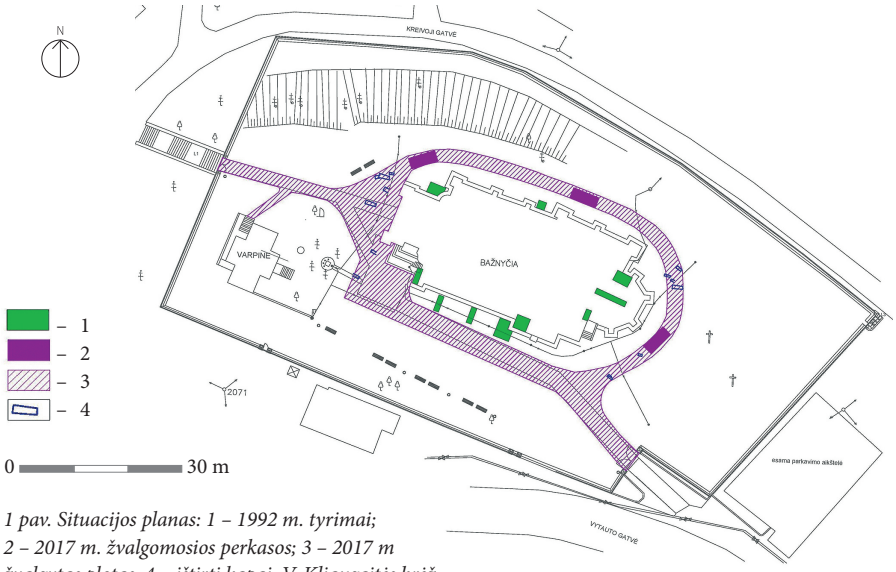

1 pav. Situacijos planas: 1 – 1992 m. tyrimai; 2 – 2017 m. žvalgomosios perkasos; 3 – 2017 m žvalgytas plotas; 4 – ištirti kapai. V. Kliaugaitės brėž.

Fig. 1. Situation plan: 1 – 1992 investigation; 2 – 2017 trial trenches; 3 – 2017 surveyed area; 4 – excavated graves.

2017 m. tyrimai vyko 2 etapais. Siekiant nustatyti palaidojimų gylį, tyrimų pradžioje ištirtos 3 5x2 m dydžio žvalgomosios perkasos būsimojo tako vietoje. Po jų tako vietoje žemės paviršius buvo šalinamas mechanizuotai, stebint archeologui ir skutant 5–10 cm storio sluoksneliais. Iki projektinio gylio aptikti kapai buvo ištirti detaliaisiais tyrimais (740 m^2 plote), jų metu aptikta ir išimta 14 kapų palaikų (1 pav.). Palaidojimai, buvę giliau projektinio gylio (50 cm), palikti *in situ*. Tyrimų metu surinkti radiniai perduoti AKM.

Žvalgomosios perkasos ištirtos bažnyčios Š ir V pusėse, 25–30 m atstumu viena nuo kitos. Jose aptikta pavienių žmonių kaulų iš anksčiau suardytų kapų. Perkasoje 1, apie 50–55 cm gylyje fiksuoti 2 palaidojimai – dalinai atidengtos kaukolės ir stuburo fragmentas; perkasoje 3, 50 cm gylyje – dviejų kaukolių skliautai. Kadangi palaidojimai tęsėsi giliau projektinio gylio, jie plačiau netirti. Ištyrus žvalgomąsias perkasas nustatyta, kad iki 50 cm gylio grunte vyrauja tik kaulai iš suardytų kapų, nesuardytų palaidojimų galima tikėtis giliau. Perkasoje 2 galimų palaidojimų visai nefiksuota, taip pat ir kaulų šioje perkasoje aptikta vos keli. Panašu, kad bažnyčios ŠR pusėje žemės paviršius dirbtinai sukeltas formuojant šventoriaus reljefą. Perkasoje 3 paviršius taip pat yra bent apie 30 cm pakeltas supilant statybinių atliekų sluoksnį, kuris, matyt, suformuotas rekonstruojant bažnyčią.

Takų įrengimui dangos bei gruntas mechanizuotai buvo šalinamas iki 40–45 cm gylio nuo esamo žemės paviršiaus. Po velėna fiksuotas maišytas molingas gruntas, kai kur (bažnyčios PV, P ir PR pusėse) – žvyras ar smėlis su statybinėmis atliekomis (plytų duženomis, tinku), kuriuose žmonių kaulų beveik neaptikta. Šis sluoksnis greičiausiai taip pat susiformuotas rekonstruojant bažnyčią. Žvalgymų metu surinkta 12 vienetų XVII a. monetų (Jono Kazimiero ir Gustavo II Adolfo, Karolio XI šilingai, Zigmanto Vazos šilingas ir dvidenaris). Taip

2 pav. Žvalgymų metu surinkti radiniai: 1 – žvangutis; 2 – medalionas; 3 – antpirštis; 4 – apkalas; 5 – kabutis. V. Kliaugaitės nuotr.

Fig. 2. Finds discovered during the survey: 1 – the crotal; 2 – the medal; 3 – the thimble; 4 – a fitting; 5 – a pendant.

3 pav. Rožinis iš kapo 5. V. Kliaugaitės nuotr.

Fig. 3. The rosary from burial 5.

pat rasta nemažai vinių. Iš viso inventorinta 31 vinis ar jų dalys. Tarp jų pasitaikė su medienos liekanomis, veikiausiai nuo karstų. Suardytų kapų inventoriui reiktų priskirti aptiktus žalvarinius radinius: žvangutį, antpirštį, medalioną ir apkalą (2:1–4 pav.), taip pat peilių dalis – geležinės geležtės su įkote bei kaulinių kriaunų fragmentus. Neaišku ar tokiu laikytinas akmeninis (?) rutulio formos kabutis (2:5 pav.), mat jis aptiktas iš karto po velėna ir galėjo būti pamestas atsitiktinai. Taip pat aptikta nenustatytos paskirties dirbinių: geležinių korodavusių fragmentų, 2 geležinės kaltinės detalės bei vario lydinio dekoratyvinio dirbinio detalė ir kt. Dauguma radinių surinkti metalo ieškikliu tikrinant nukastas žemes. Radiniai aptikti bažnyčios V, Š ir R pusėse. Tako P pusėje vietoje nerasta jokių archeologinių radinių, kaip ir kaulų. Panašu, kad šioje vietoje šventoriaus paviršius apardytas ankstesnių žemės judinimo darbų metu. Iki 45 cm gylio čia fiksuotas supiltinis smėlio, žvyro su statybinėmis atliekomis bei juodžemio intarpais gruntas.

Maišytame molyje buvo randama pavienių žmonių kaulų. Iš viso tirtame plote ištirta 14 kapų. Antropologinio tyrimo duomenimis, surinkti kaulai iš suardytų kapų priklausė dar mažiausiai 11 individų. Didžioji dalis aptiktų kapų apardyta kasant duobes vėlesniems palaidojimams ar kitų žemės judinimo darbų šventoriuje metu. Ištirti kapai koncentravosi bažnyčios ŠV pusėje (priešais pagrindinį fasadą) bei PR pusėje (už apsidės). Tik po vienu palaidojimu fiksuotas nejudintas molis, visur kitur giliau kaip 50 cm, tikėtina, yra daugiau kapų. Palei bažnyčios šonus palaidojimų iki 45 cm gylio neaptikta.

Mirusieji laidoti karstuose. Karstai sunykę, kai kur likę tik jų vinys. Vyraujanti palaidojimų kryptis – V ar ŠV, išskyrus kapą 3, kuriame vaikas palaidotas galva į PR. Tik trijuose kapuose aptikta įkapių: kapo 5 mirusiojo klubų srityje – rožinis (3 pav.), kapo 6 galvos srityje – mėlyno stiklo karoliukai, kapo 11 dešiniojo

peties srityje – stipriai sunykęs Aleksandro (ar Žygimanto Senojo?) pusgrašis. Kituose kapuose įkapių neaptikta.

Remiantis istoriniais duomenimis, kapai datuojami XVI–XIX a. I puse. Kapą 11 pagal monetą galima datuoti XVI–XVII a. I puse (tokios monetos dar iki XVII a. 3 dešimtmečio buvo apyvartoje). Kitų kapų tikslesniam datavimui trūksta archeologinių duomenų.

The Churchyard of the Church of the Assumption in Simnas

In 2017, a field survey was conducted at the site of a footpath being laid in the churchyard of the Church of the Assumption in Simnas (Alytus District, Southwest Lithuania) and the discovered graves were excavated. Three trial trenches (a total of 30 m^2) were excavated, roughly 740 m^2 surveyed, and 14 graves excavated (Fig. 1). The work was conducted down to a planned depth of 40–50 cm. The majority of the graves had been disturbed in digging pits for later burials or during other earthwork in the churchyard. The excavated graves were concentrated on the NW side of the church (opposite the main façade) and on its SE side (beyond the apse).

The individuals had been interred in coffins with their heads to the W or NW except in burial 3, where a child had been laid with his head to the SE. Grave goods were discovered in only three graves: a rosary in the hip area in burial 5 (Fig. 3), blue glass beads in the head area in burial 6, and a badly eroded Alexander Jagiellon (or Sigismund I the Old) halfgroat in the area of the right shoulder in burial 11. No grave goods were discovered in the other burials. The chronology of the burials encompasses the 16th–first half of the 19th century.

The finds discovered during the survey were from destroyed burials and consist of a thimble, a medal, a crotal (Fig. 2), knife parts, twelve 17th-century coins, 31 nails (some from coffins), and other artefact fragments.

Vida Kliaugaitė

Alytaus Šv. Liudviko bažnyčia

Alytaus Šv. Liudviko bažnyčia stovi ant kalvos Alytaus senojo miesto teritorijos ŠV pakraštyje. Šventorius, aptvertas akmenų mūro tvora, užima 47–58x41 m skersmens plotą. Pirmoji medinė bažnyčia dabartinės Šv. Liudviko bažnyčios vietoje pastatyta 1524 m. Yra žinių, kad ji sudegė 1655 m. karo su Rusija ir Švedija metu. Medinė bažnyčia 1658 m. atstatyta ir vėl sudeginta 1663 m. miestą užėmus Rusijos kariuomenei. XVIII a. medinė bažnyčia, dar mažiausiai 2 kartus degusi ir atstatyta, vėl sudegė per 1810 m. Alytų siaubusį gaisrą. 1818 m. klebono kunigo Liudviko Kaminsko ir parapijiečių iniciatyva pastatyta nauja akmenų ir plytų mūro bažnyčia. Dabartinį vaizdą bažnyčia įgavo po to, kai 1930–1931 m. primūrytas priestatas iš didžiojo altoriaus pusės bei 4 kolonų portikas priekyje su bokšteliu varpams. Senoji medinė varpinė nugriauta. 2013 m. nustatyta, kad bažnyčios pastato būklė avarinė.

Šv. Liudviko parapijos bažnyčioje ir dabartiniame šventoriuje archeologiniai tyrimai nevykdyti. Už šventoriaus ribų tyrinėta 2003–2004 m. Prieš rekonstruojant Ramybės gatvę, kertančią kalvos P pakraštį, ištirtas bendras 238,85 m^2 dydžio plotas (4 šurfai ir 7 perkasos), iššvalgytas 105 m^2 plotas, aptikti 77 kapai, datuojami XVII–XVIII a. (*ATL 2003 metais*, 2005, p. 165–168; *ATL 2004 metais*, 2006, p. 169–173).

2017 m. tyrimai buvo susiję su bažnyčios pastato kapitalinio remonto projekto rengimu: bažnyčios šventoriuje (planuojamų geologinių gręžinių vietose) buvo ištirti 4 šurfai (bendras